

UZASADNIENIE

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych jest utrzymanie lub odtworzenie w miarę możliwości właściwego stanu przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. UE. L 206 z dnia 22.7.1992, z późn. zm.) - zwanej dalej: „dyrektywą siedliskową”. Dokument ten tworzy ramy prawne do działania wszystkim podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Obowiązek sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, z późn. zm.) - zwanej dalej „ustawą o ochronie przyrody”. Kierując się wspomnianymi powyżej założeniami, plan zadań ochronnych ustanawia w drodze aktu prawa miejscowego (w formie zarządzenia), właściwy terytorialnie regionalny dyrektor ochrony środowiska. Plan ten może być zmieniony, wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, lub zachodzi konieczność jego aktualizacji, w szczególności w wyniku oceny aktualności planu zadań ochronnych.

Dla omawianego obszaru Natura 2000, plan zadań ochronnych (dalej „pzo”) ustanowiony został zarządzeniem nr 9 Regionalnego Dyrektora ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001 (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 3822, z późn. zm.).

W związku z zarzutami formalnymi Komisji Europejskiej z dnia 9 czerwca 2021 r., zn. INFR(2021)2025, C(2021)2179, dotyczącymi obowiązku ustalenia precyzyjnych celów ochrony dla każdego obszaru Natura 2000, koniecznym stało się doprecyzowanie celów działań ochronnych wyznaczonych dla niniejszego obszaru. Zgodnie z ww. stanowiskiem Komisji Europejskiej funkcja celów ochrony polega na określeniu, jaki stan gatunków i typów siedlisk na danym obszarze należy osiągnąć, tak aby obszar ten mógł przyczynić się do osiągnięcia ogólnego celu, jakim jest właściwy stan ochrony tych gatunków i typów siedlisk (art. 2 ust. 2 dyrektywy siedliskowej) na poziomie krajowym, biogeograficznym lub europejskim. Zgodnie z wykładnią przedstawioną przez Komisję Europejską aby spełnić tę funkcję, cele ochrony muszą być:

- 1) indywidualnie określone dla danego obszaru, tj. ustalone na poziomie obszaru;
- 2) kompleksowe, tj. obejmujące wszystkie gatunki i typy siedlisk będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty na mocy dyrektywy siedliskowej, które występują w obszarze Natura 2000;
- 3) indywidualnie określone dla przedmiotu ochrony, tj. jasno wskazywać konkretny typ siedliska lub gatunek na danym obszarze;
- 4) indywidualnie określone pod kątem pożądanego stanu ochrony, tj. wyraźnie określające stan, jaki typ siedliska i gatunek na danym obszarze mają osiągnąć; pożądaný stan musi być:
  - a) ilościowy i mierzalny (cele ilościowe, które mogą być uzupełnione celami jakościowymi, takimi jak opis właściwego stanu siedliska lub struktury populacji), jak również raportowalny (umożliwiający monitorowanie);
  - b) realistyczny (uwzględniający rozsądne ramy czasowe i nakłady), spójny (umożliwiający zastosowanie takich samych atrybutów i wskaźników dla przedmiotów ochrony w różnych obszarach);
  - c) kompleksowy (atrybuty i cele powinny obejmować specyfikę danego przedmiotu ochrony i umożliwiać opisanie jego stanu ochrony jako właściwy lub niewłaściwy);
  - d) precyzyjne w odniesieniu do „utrzymania” lub „odtworzenia” stanu ochrony przedmiotu ochrony (odpowiedni poziom ambicji określający niezbędne środki ochrony);
  - e) odpowiadać ekologicznym wymaganiom dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I i gatunków wymienionych w załączniku II występujących na tych obszarach;

- f) odzwierciedlać znaczenie obszaru dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typów siedlisk i gatunków.

Opracowanie zmiany planu zadań ochronnych, w zakresie celów ochrony dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, wynika z konieczności zapewnienia warunków utrzymania i odtworzenia ich właściwego stanu ochrony, z wyjątkiem sytuacji, gdy ze względów przyrodniczych jest niemożliwe lub nieuzasadnione polepszenie tego stanu. Cele działań ochronnych sporządzono na podstawie dostępnych materiałów przyrodniczych, w tym dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn: „Raport z realizacji działań wynikających z planu zadań ochronnych dla obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, polegających na monitoringu przedmiotów ochrony” – P. Pawlikowski, J. Kucharzyk, A. Satory-Wąsik (2016 r.), „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych, Część VIII, Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, siedliska przyrodnicze 2330, 6120*, 6410, 6510, 91D0*, 7140, 7230” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczyńska, dr J. Świączkowska, prof. dr hab. C. Hołdyński (2018 r.), „Wykonanie ekspertyz przyrodniczych w ramach projektu „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” w 2020 r. – PGL LP Część IV_Ekspertyza botanika-fitosocjologa obejmująca inwentaryzację następujących przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001 – 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, 91D0 Bory i lasy bagienne i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczyńska, dr J. Świączkowska 2020 r.) i „Inwentaryzacja modraszka telejusa *Phengaris teleius*, czerwończyka fioletka *Lycaena helle* i czerwończyka nieparka *Lycaena dispar* na obszarze Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001 w ramach projektu pn. „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” – Ośrodek badań i kontroli środowiska (2018 r.).

Mając powyższe na uwadze zdefiniowano następujące cele ochrony:

Lp.	Przedmiot ochrony	Parametr stanu ochrony	Cele działań ochronnych	Komentarz
1	2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (<i>Corynephorus</i> , <i>Agrostis</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie 6,6 ha powierzchni siedliska (stan właściwy – FV).	W 2016 r. monitoring objął trzy płaty siedliska 2330 o łącznej powierzchni ok. 4,65 ha, położone na trzech wydmach w obrębie dawnego torfowiska - Pękatce, Gorzałce i bezimiennej wydmy koło wsi Podbiel (-Kominki). Wymienione obiekty różnią się bardzo stanem zachowania oraz obserwowanymi oddziaływaniami i zagrożeniami. Jedno z monitorowanych płatów siedliska - Pękatka - jest bardzo dobrze zachowane i uzyskało ocenę ogólną właściwą (FV,) ze względu na bogactwo gatunkowe, typowe wykształcenie siedliska, brak istotniejszych zagrożeń i bardzo powolne procesy sukcesji. W dwóch pozostałych przypadkach płaty siedliska 2330 uzyskały ocenę złą (U2), albo ze względu na antropogeniczną dewastację (Podbiel-Kominki: eksploatacja piasku, zalesianie, intensywne zaśmiecanie), albo ze względu na zaawansowane procesy ekspansji lasu sosnowego przy niemal całkowitym braku antropopresji (Gorzałka). We wszystkich przypadkach stwierdzono obecność gatunków obcych (czeremcha późna <i>Prunus serotina</i> , nawłóć późna <i>Solidago gigantea</i>), ale ich pokrycie było znikome. Acydofilne murawy napiaskowe w ostoi budowane są przede wszystkim przez szczotliczę siwą <i>Corynephorus canescens</i> i szereg gatunków porostów i mchów (najczęściej <i>Cetraria aculeata</i> , <i>Cladonia arbuscula</i> subsp <i>mitis</i> , <i>Polytrichum piliferum</i>). W 2018 r., w zasięgu obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH14001 stwierdzono siedem stanowisk siedliska przyrodniczego 2330. Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi na tym terenie reprezentowane były przez zespół <i>Spergulo vernalis-Corynophoretum</i> i zbliżone płaty roślinności ze związku <i>Corynephorion canescentis</i> . Skupiały się w środkowej części obszaru przebiegając w pasie z północy obszaru na południe. Wylesione i suche (kwaśne) wyniesienia wydymowe występowały zwykle w mozaice przestrzennej z łąkami wilgotnymi. Na podstawie ww. wyników łączną powierzchnię siedliska w obszarze oszacowano na ok. 6 ha, wielkość wykazanych płatów była zróżnicowana i wahała się od 0,12 ha (wydma w okolicach drogi Podbiel-Całowanie) do 4,54 ha (wydma Pękatka). Spośród zinwentaryzowanych stanowisk siedliska 2330 tylko jedno przedstawiało właściwy stan ochrony (FV), stan zachowania trzech określono jako niezadowolający (U1), a kolejnych trzech jako zły (U2). Łączna ocena stanu ochrony siedliska 2330 w obszarze Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, na podstawie wypadkowej ocen częściowych ze wszystkich zinwentaryzowanych stanowisk jest niezadowolająca (U1). W 2020 r. w zasięgu obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH14001, na gruntach w zarządzie PGL LP stwierdzono dwa stanowiska siedliska przyrodniczego 2330. Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi na tym terenie reprezentowane były przez zespół <i>Spergulo vernalis-Corynophoretum</i> i zbliżone płaty roślinności ze związku <i>Corynephorion canescentis</i> . Skupiały się w środkowej części torfowiska Całowanie. Wylesione i suche (kwaśne) wyniesienia wydymowe występowały zwykle w mozaice
	Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania minimum 4 gatunków charakterystycznych (stan właściwy – FV).		
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Utrzymanie występowania ekspansji krzewów i podrostu drzew, na poziomie nie większym niż 40% (stan właściwy – FV).		
	Gatunki ekspansywne	Utrzymanie występowania gatunków ekspansyjnych, na poziomie nie większym niż 1 % (stan właściwy – FV).		
	Obce gatunki inwazyjne	Stopniowa poprawa warunków występowania siedliska i utrzymanie występowania obcych gatunków inwazyjnych, na poziomie nie większym niż 5 % powierzchni badawczej, jeden gatunek (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadowolającego – U1).		
	Występowanie procesów eolicznych	Utrzymanie występowania śladów procesów eolicznych (stan niezadowolający – U1).		

		Procent powierzchni zajęty przez siedlisko	Utrzymanie udziału procentowego siedliska w powierzchni badawczej na poziomie powyżej 10% (stan właściwy – FV).	przestrzennej z łąkami wilgotnymi. Na podstawie wyników inwentaryzacji przeprowadzonej w 2020 r. łączną powierzchnię siedliska w obszarze, na gruntach w zarządzie PGL LP oszacowano na 1 ha. Wielkość wykazanych płatów wahała się od 0,13 ha (stanowisko 2) do 0,72 ha. Na podstawie posiadanej wiedzy, wydaje się, że cel możliwy jest do osiągnięcia. Cele działań ochronnych wydają się być możliwe do osiągnięcia. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn.: „Raport z realizacji działań wynikających z planu zadań ochronnych dla obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, polegających na monitoringu przedmiotów ochrony” – P. Pawlikowski, J. Kucharzyk, A. Satory-Wąsik (2016 r.), „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych, Część VIII, Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, siedliska przyrodnicze 2330, 6120*, 6410, 6510, 91D0*, 7140, 7230” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczyńska, dr J. Święczkowska, prof. dr hab. C. Hołdyński (2018 r.), „Wykonanie ekspertyz przyrodniczych w ramach projektu „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” w 2020 r. – PGL LP Część IV_Ekspertyza botanika-fitosocjologa obejmująca inwentaryzację następujących przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001 – 2330 Wydmy śródłądowe z murawami napiaskowymi, 91D0 Bory i lasy bagienne i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczyńska, dr J. Święczkowska 2020 r.), z wykorzystaniem założeń metodycznych Państwowego Monitoringu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (dalej „PM GIOŚ”). Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokale, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).
		Gatunki charakterystyczne murawy kserotermicznej/wrzosowiska	Utrzymanie występowania gatunków charakterystycznych murawy kserotermicznej/wrzosowiska na poziomie 1 lub brak (stan właściwy – FV).	
		Inne zniekształcenia	Stopniowa poprawa warunków występowania siedliska i utrzymanie znikomych śladów zniekształceń tj. niewielka ilość kolein lub ścieżek; brak eksploatacji piasku; śladowe zaśmiecenie (stopniowa poprawa złego stanu niezadowolającego – U1 do stanu właściwego – FV)).	
2	6120 Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie 1,2 ha powierzchni siedliska (stan właściwy – FV).	W 2016 r. spośród trzech płatów siedliska objętych monitoringiem, tylko jeden (Kobyła Górka) reprezentował omawiane siedlisko. Pozostałe płaty (Pękatka i Potop) to porolne obszary po uprawach (prawdopodobnie) żyta na kwaśnych glebach, bez jakichkolwiek gatunków wskazujących na większą, typową dla siedliska 6120, zawartość węgla wapnia. Jedynym występującym tam gatunkiem uważanym w metodyce za charakterystyczny dla siedliska 6120, była szczotlicha siwa <i>Corynephorus canescens</i> . W przypadku stanowiska Potop roślinność stanowi inicjalne wrzosowisko (i mogłoby podlegać monitoringowi jako siedlisko 4030), a w przypadku stanowiska Pękatka - porolna murawa szczotlichowa. W przypadku stanowiska Kobyła Górka siedlisko jest bardzo dobrze wykształcone i bogate florystycznie, ale ocenę (do U2) obniża dominacja - na znacznej długości transektu - gatunku ekspansywnego, jakim jest trzcinnik piaskowy
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania co najmniej 5 gatunków roślin naczyniowych spośród gatunków charakterystycznych (stan właściwy – FV).	

		Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie braku występowania obcych gatunków inwazyjnych (stan właściwy - FV).	<p><i>Calamagrostis epigeios</i>. W 2018 r. w zasięgu obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH14001 stwierdzono dwa stanowiska siedliska przyrodniczego 6120. Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe na omawianym terenie reprezentowane były przez zespół <i>Sileno otitis-Festucetum</i> ifitocenozy zbliżone z udziałem gatunków muraw napiaskowych. Skupiały się w północno-zachodniej i środkowej części obszaru i występowały w kompleksie przestrzennym z wilgotnymi łąkami, zajmując wyniesienia terenu. Płaty wskazane w pzo jako siedlisko 6120 (za wyjątkiem Kobyłej Góry) to porolne fragmenty obszaru po uprawach, występujące na kwaśnych glebach, bez gatunków wskazujących na typową dla siedliska 6120 zawartość węgla wapnia. Ze względu na brak gatunków charakterystycznych ciepłolubnych muraw oraz ich pochodzenie obecnie nie zostały one zakwalifikowane jako przedmiot ochrony w obszarze. Jedynym taksonem uważanym w metodyce za charakterystyczny dla siedliska 6120 była szczotlicza siwa <i>Corynephorus canescens</i> (murawy szczotlichowe). Na podstawie wyników inwentaryzacji łączną powierzchnię siedliska w obszarze oszacowano na 1,23 ha. Wielkość wykazanych płatów wahała się od 0,24 ha (murawa w okolicach m. Łukówiec) do 0,99 ha (Kobyła Góra). Spośród zinwentaryzowanych stanowisk siedliska 6120 żadne nie przedstawiało właściwego stanu ochrony (FV). Stan zachowania jednego z nich określono jako niezadawalający (U1), a kolejnego jako zły (U2). Łączna ocena stanu ochrony ciepłolubnych śródładowych muraw napiaskowych, na podstawie wypadkowej ocen cząstkowych ze wszystkich zinwentaryzowanych stanowisk jest zła (U2). Cele działań ochronnych wydają się być możliwe do osiągnięcia. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn.: „Raport z realizacji działań wynikających z planu zadań ochronnych dla obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, polegających na monitoringu przedmiotów ochrony” – P. Pawlikowski, J. Kucharzyk, A. Satory-Wąsik (2016 r.), „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych, Część VIII, Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, siedliska przyrodnicze 2330, 6120*, 6410, 6510, 91D0*, 7140, 7230” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Rusczyńska, dr J. Święczkowska, prof. dr hab. C. Hołdyński (2018 r.), z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokale, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).</p>
		Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania maksymalnie 2 gatunków, w rozproszeniu (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stan niezadawalającego– U1).	
		Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Utrzymanie braku lub niewielkiego pokrycia drzew i krzewów poniżej 10% powierzchni, występujących sporadycznie i w znacznym rozproszeniu (stan właściwy - FV).	
		Struktura przestrzenna płatów muraw	Utrzymanie płatów muraw ze związku <i>Koelerion glaucae</i> tworzących większość mozaikę ze zbiorowiskami łąkowymi ze związku <i>Arrhenatherion elatioris</i> (stan niezadawalający - U1).	
		Zachowanie strefy ekotonowej	Utrzymanie braku strefy ekotonowej z lasem, najczęściej mozaiki z innymi płatami muraw lub łąk (stan właściwy – FV).	
3	6410	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie 18,2 ha powierzchni siedliska stan właściwy – FV).	W 2016 r. monitoringiem objęto trzy płaty siedliska 6410 (lub nawiązujących do niego łąk) o łącznej powierzchni 12,5 ha: Potop, Całowanie i Pękatka. Wszystkie charakteryzowały się obecnością gatunków zagrożonych roślin naczyniowych, w tym

Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko	Utrzymanie udziału siedliska w granicach powierzchni badawczej na poziomie powyżej 50 % (stan niezadawalający – U1).	czterech z polskiej "czerwonej listy": kosaćca syberyjskiego (1 stanowisko), goryczki wąskolistnej (2 stanowiska), goździka pysznego (wszystkie 3 stanowiska), nasięźrzała pospolitego (1 stanowisko). W przypadku dwóch płatów ocena ogólna była niezadawalająca (U1), a w przypadku jednego - najmniejszego - właściwa (FV). Ocena obniżał przede wszystkim udział gatunków obcych, znaczny udział gatunków nietypowych dla siedliska pośród dominujących traw oraz niekorzystne perspektywy ochrony. Stan zachowania siedliska determinowało występowanie zjawiska przesuszenia łąk na całym Bagnie Całowanie. Na wszystkich transektach stwierdzono występowanie obcych gatunków inwazyjnych, z których najpoważniejsze zagrożenie stanowiła nawłoc późna <i>Solidago gigantea</i> . Dodatkowo, przynależność do siedliska jednego z monitorowanych stanowisk (Całowanie) jest dyskusyjna, ale obecność niektórych gatunków związku <i>Molinion</i> sprawia, że może i powinno być ono monitorowane w ramach monitoringu siedliska 6410. W 2018 r. w zasięgu obszaru stwierdzono osiem stanowisk siedliska przyrodniczego 6140. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe na Bagnie Całowanie reprezentowane były przez zespół <i>Selino-Molinietum</i> , zbiorowiska ze związku <i>Molinion</i> zbliżone do zespołu <i>Selino-Molinietum</i> oraz płaty zbiorowisk z rzędu <i>Molinietalia</i> z udziałem gatunków związku <i>Molinion</i> . Zinventaryzowane płaty siedliska występowały w zachodniej, środkowej i południowej części obszaru, zwykle w mozaice przestrzennej z łąkami wilgotnymi, turzycowiskami (<i>Caricetum graciclis</i> , <i>Caricetum acutiformis</i>) i zaroślami wierzbowymi. Łąki trzęślicowe na Bagnie Całowanie zachowały się w kadłubowej postaci na stosunkowo małej powierzchni, a gatunki rzadkie i chronione jak np. goździk pyszny <i>Dianthus superbus</i> czy goryczka wąskolistna <i>Gentiana pneumonanthe</i> były tam spotykane sporadycznie. Na podstawie wyników inwentaryzacji łączną powierzchnię siedliska 6410 w obszarze oszacowano na 18,23 ha. Powierzchnia wykazanych w obszarze płatów była zróżnicowana i wahała się od 0,01 ha do 11,39 ha. Spośród zinventaryzowanych w 2018 r. stanowisk siedliska 6410 na terenie Ostoi Bagno Całowanie żadne nie przedstawiało właściwego stanu ochrony (FV). Stan zachowania czterech określono jako niezadawalający (U1), a kolejnych czterech jako zły (U2). Łączna ocena stanu ochrony zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych w obszarze, na podstawie wypadkowej ocen cząstkowych ze wszystkich zinventaryzowanych stanowisk jest zła (U2). Cele działań ochronnych wydają się być możliwe do osiągnięcia. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn.: „Raport z realizacji działań wynikających z planu zadań ochronnych dla obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, polegających na monitoringu przedmiotów ochrony” – P. Pawlikowski, J. Kucharzyk, A. Satory-Wąsik
	Struktura przestrzenna płatów	Utrzymanie maksymalnie średniego stopnia fragmentacji (stan niezadawalający – U1).	
	Gatunki typowe	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do minimum średnioliczneg występowania gatunków charakterystycznych (minimum 3) i obecności gatunków wyróżniających dla związku <i>Molinion</i> (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadawalającego – U1).	
	Gatunki dominujące	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania pokrycia gatunkami dominującymi minimum na poziomie $\geq 50\%$; dominacji gatunków łąkowych, charakterystycznych dla związku <i>Molinio-Arrhenatheretea</i> (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadawalającego – U1).	

		Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie braku występowania obcych gatunków inwazyjnych (stan właściwy – FV).	(2016 r.), „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych, Część VIII, Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, siedliska przyrodnicze 2330, 6120*, 6410, 6510, 91D0*, 7140, 7230” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczyńska, dr J. Święczkowska, prof. dr hab. C. Hołdyński (2018 r.), z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokale, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).
		Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie występowania pokrycia ekspansywnych roślin zielnych na poziomie nieprzekraczającym 30% (stan niezadowolający – U1).	
		Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Utrzymanie występowania łącznego pokrycia krzewów i podrostu drzew w płacie siedliska na poziomie maksymalnie 20% (stan niezadowolający – U1).	
		Martwa materia organiczna	Utrzymanie występowania martwej materii organicznej na poziomie nieprzekraczającym 5 cm (stan niezadowolający – U1).	
4	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska o powierzchni 896 ha oraz uzupełnienie stanu wiedzy w omawianym zakresie (stan nieznan – XX).	W 2016 r. monitoring objął płaty łąk nawiązujące do siedliska 6510, o łącznej powierzchni ok. 180 ha. Omawiane łąki reprezentują ubogie gatunkowo zbiorowisko <i>Festuca rubra-Poa pratensis</i> , o niskich walorach przyrodniczych, a także przesuszone płaty zbiorowiska z <i>Deschampsia caespitosa</i> . Przynależność do siedliska 6510 takich ubogich przyrodniczo łąk jest dyskusyjna - wszystkie monitorowane łąki mają charakter pobagienny a ich siedliska mają charakter hydrogeniczny. Nie są to w żadnym razie bogate gatunkowo łąki świeże; jedynie jeden z analizowanych płatów - Brzezinka - ma większe bogactwo florystyczne, ponieważ powstał na skutek przesuszenia i degradacji łąk z elementami łąk trzęślicowych (6410). Na dwóch stanowiskach ocena ogólna dla siedliska była zła (U2), a w dwóch stan był niezadowolający (U1). Na obniżenie oceny wpłynął przede wszystkim zubożony skład gatunkowy i udział gatunków obcych dla siedliska pośród dominantów (na stanowiskach Potop N i Brzezinka), a także udział gatunków ekspansywnych, zwłaszcza perzu zwyczajnego <i>Elymus repens</i> na stanowisku Potop N. W 2018 r. w zasięgu obszaru stwierdzono trzydzieści dziewięć stanowisk
		Struktura przestrzenna płatów	Utrzymanie maksymalnie średniego stopnia fragmentacji (stan niezadowolający – U1).	
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania minimum 3 gatunków charakterystycznych w granicach płatów siedliska	

		(stan niezadawalający – U1).	<p>siedliska przyrodniczego 6510. Łąki świeże (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) na tym terenie reprezentowane były przez dwa zespoły: rajgrasu wyniosłego <i>Arrhenatheretum elatioris</i> oraz wiechliny łąkowej i kostrzewy czerwonej <i>Poa pratensis-Festuca rubra</i>. Zinwentaryzowane płaty siedliska występowały głównie w północno-zachodniej i południowo-zachodniej części obszaru. Niewielkie płaty łąk świeżych zlokalizowane były również we wschodniej części omawianej Ostoi. Siedliska te zwykle tworzyły mozaikę przestrzenną z łąkami wilgotnymi (<i>Holcetum lanati, Alopecuretum pratensis</i>), murawami szczotlichowymi, łąkami trzęślicowym. Łąki świeże na Bagnie Całowanie zachowały się w kadłubowej postaci na stosunkowo małej powierzchni. Powstały w wyniku silnego przesuszenia łąk zmiennowilgotnych. Na podstawie wyników inwentaryzacji łączną powierzchnię siedliska 6510 w obszarze oszacowano na 67,56 ha. Część powierzchni, na której według pzo występuje siedlisko Natura 2000 o kodzie 6510, jest de facto porośnięta przez względnie dobrze uwodnione szuwały wielkoturzycowe oraz łąki wilgotne m.in. ze związku <i>Calthion</i>. Powierzchnia wykazanych w Ostoi płatów była zróżnicowana i wahała się od 0,01 ha do 13,70 ha. Istotna rozbieżność pomiędzy aktualnymi danymi SDF (896,35 ha), w ocenie Ekspertów prowadzących badania wynika z pierwotnego błędu naukowego powstałego na etapie tworzenia obszaru Natura 2000. Błąd ten jest podyktowany archiwalnymi materiałami wyjściowymi oraz brakiem ujednoliconej i zdefiniowanej metodyki oceny siedliska przyrodniczego w ww. okresie. Powyższe skutkowało m.in. błędnym zaliczeniem powierzchni terenu porośniętej zbiorowiskiem roślinnym niestanowiącym płatów omawianego siedliska wg wytycznych metodycznych PMS GIOŚ. Spośród zinwentaryzowanych stanowisk siedliska 6510, dziesięć płatów (25,64 %) przedstawiało właściwy stan ochrony (FV), natomiast stan zachowania dwudziestu jeden płatów (53,83 %) określono jako niezadawalający (U1) i ośmiu (20,51 %) jako zły (U2). Łączna ocena stanu ochrony niżowych łąk świeżych w obszarze Natura 2000, na podstawie wypadkowej ocen cząstkowych ze wszystkich zinwentaryzowanych stanowisk jest niezadawalająca (U1). Tu należy zaznaczyć, że zarastanie łąk, wkraczanie gatunków obcych i inwazyjnych, czy niewłaściwe parametry siedliska mogą być wynikiem naturalnych zmian w środowisku. Roślina wskaźnikowa, która nie została zidentyfikowana w roku inwentaryzacji, w kolejnych latach może z łatwością zająć kolejne ary, znacznie rozszerzając swój zasięg w ramach ekstensywnego użytkowania gruntu. Z tego względu koniecznym jest przeprowadzenie kolejnych badań monitoringowych, z jednoczesnym wyodrębnieniem powierzchni płatów siedliska błędnie kwalifikowanych w latach ubiegłych jako siedlisko 6510 oraz powierzchni płatów siedliska które uległy degradacji, ale mogą być kwalifikowane jako omawiane siedlisko</p>
	Gatunki dominujące	Utrzymanie dominacji gatunków typowanych dla łąk świeżych (stan niezadawalający – U1).	
	Obce gatunki inwazyjne	Stopniowa poprawa stanu warunków występowanie siedliska i utrzymanie występowania gatunków o niskim stopniu inwazyjności w pokryciu <5 % powierzchni badanej lub pojedynczych osobników gatunków wysoce inwazyjnych (stan niezadawalający – U1).	
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie pokrycia gatunków silnie ekspansywnych na poziomie nieprzekraczającym 10% oraz łącznego pokrycia gatunków ekspansywnych poniżej 50% (stan niezadawalający – U1).	
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Utrzymanie łącznego pokrycia krzewów i podrostu drzew w graniach płatów siedliska na poziomie maksymalnie 5% (stan niezadawalający – U1).	

		Udział dobrze zachowanych płatów	Poprawa stanu warunków występowania siedliska i utrzymanie udziału dobrze zachowanych płatów na poziomie minimum 50 % powierzchni badawczej (stan niezadowolający – U1).	przyrodnicze. Do tego czasu, definiując cele działań ochronnych przyjęto wartość powierzchni siedliska wskazaną w SDF oraz ustalono konieczność uzupełnienia wiedzy w omawianym zakresie. Cele działań ochronnych wydają się być możliwe do osiągnięcia. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn.: „Raport z realizacji działań wynikających z planu zadań ochronnych dla obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, polegających na monitoringu przedmiotów ochrony” – P. Pawlikowski, J. Kucharzyk, A. Satory-Wąsik (2016 r.), „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych, Część VIII, Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, siedliska przyrodnicze 2330, 6120*, 6410, 6510, 91D0*, 7140, 7230” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczyńska, dr J. Święczkowska, prof. dr hab. C. Hołdyński (2018 r.), z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokale, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).
		Martwa materia organiczna	Utrzymanie występowania martwej materii organicznej na poziomie nieprzekraczającym 5 cm, (stan niezadowolający – U1).	
5	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie 0,02 ha powierzchni siedliska (stan niezadowolający – U1).	W 2018 r. w obszarze wykazano jedno stanowisko siedliska przyrodniczego 7140, reprezentowane przez zbiorowisko z rzędu <i>Caricetalia nigrae</i> . Występowało ono w zagłębieniu terenu w mozaice przestrzennej z łąkami wyczyńcowymi i murawami szcztlichowymi. Łączną powierzchnię torfowisk przejściowych w obszarze oszacowano na 0,02 ha. Zinwentaryzowany płat siedliska 7140 przedstawiał zły (U2) stan ochrony. Na obniżenie oceny miały wpływ przede wszystkim wartości wskaźników kardynalnych (pokrycie i struktura gatunkowa mchów, stopień uwodnienia), a także indeksów opisujących gatunki charakterystyczne i melioracje odwadniające. Cele działań ochronnych wydają się być możliwe do osiągnięcia. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn.: „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych, Część VIII, Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, siedliska przyrodnicze 2330, 6120*, 6410, 6510, 91D0*, 7140, 7230” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczyńska, dr J. Święczkowska, prof. dr hab. C. Hołdyński (2018 r.) .), z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokale, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).
		Procent powierzchni zajęty przez siedlisko w powierzchni badawczej	Utrzymanie udziału powierzchni siedliska w powierzchni badawczej na poziomie > 50 % (stan niezadowolający – U1).	
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania minimum 4 gatunków charakterystycznych lub mniej, lecz pokrycie gatunków charakterystycznych w płacie siedliska kształtuje się na poziomie minimum 20 % (stan niezadowolający – U1).	

		Gatunki dominujące	Utrzymanie występowania dominacji gatunków charakterystycznych lub braku dominanta, ale przeważają gatunki charakterystyczne (stan właściwy – FV).	
		Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do udziału pokrycia mchów na poziomie $\geq 20\%$ (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadowolającego – U1).	
		Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie braku występowania obcych gatunków inwazyjnych (stan właściwy – FV).	
		Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie braku lub występowania pojedynczych osobników gatunków ekspansywnych roślin zielnych (stan właściwy – FV).	
		Obecność krzewów i podrostu drzew	Utrzymanie braku lub występowania pojedynczych egzemplarzy krzewów lub podrostu drzew (stan właściwy – FV).	
		Stopień uwodnienia	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania stopnia uwodnienia na poziomie mniej niż 20 cm poniżej powierzchni torowiska (stan zły – U2).	

		Pozyskanie torfu	Utrzymanie braku pozyskania torfu (stan właściwy – FV).	
		Melioracje odwadniające	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania sieci rowów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury w niewielkim stopniu oddziałującym na torfowisko (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadowolającego U1).	
6	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska o powierzchni 917 ha oraz uzupełnienie stanu wiedzy w omawianym zakresie (stan nieznan – XX).	W 2018 r. w obszarze wykazano trzy stanowiska siedliska przyrodniczego 7230. Mechowiska skupione były w centralnej części obszaru, w sąsiedztwie drogi prowadzącej z Podbieli do m. Całowanie – niedaleko stawów rybnych i ścieżki edukacyjnej MPK „13 błota stóp”. Siedlisko to występowało w obniżeniach terenu w mozaice przestrzennej z łąkami wilgotnymi i zaroślami wierzbowymi, reprezentowane przez zbiorowiska z rzędu <i>Caricetalia davallianae</i> z dużym udziałem gatunków z klasy <i>Scheuchzeria-Caricetea nigrae</i> , preferujących warunki alkaliczne. Zinventaryzowane płaty pod względem charakteru roślinności były słabo wykształcone, bardzo ubogie gatunkowo. Pomimo niewielkiej zajmowanej powierzchni pełniły one jednak ważną funkcję na torfowisku, stanowiąc refugia wielu gatunków typowych dla mechowisk. Mogą być elementem umożliwiającym regenerację tych siedlisk, jeśli warunki wodne ulegną poprawie. Łączną powierzchnię torfowisk zasadowych w obszarze oszacowano na 0,24 ha. Istotna rozbieżność pomiędzy aktualnymi danymi SDF (917,04 ha), wydaje się wynikać z pierwotnego błędu naukowego powstałego na etapie tworzenia obszaru Natura 2000. Błąd ten jest podyktowany archiwalnymi materiałami wyjściowymi oraz brakiem ujednoliconej i zdefiniowanej metodyki oceny siedliska przyrodniczego w ww. okresie. Powyższe skutkowało m.in. błędnym zaliczeniem powierzchni terenu porośniętej zbiorowiskiem roślinnym niestanowiącym płatów omawianego siedliska wg wytycznych metodycznych PMS GIOŚ. Kolejnym czynnikiem a zarazem największym zagrożeniem dla występujących w obszarze płatów nawiązujących do mechowisk są zmiany
		Procent powierzchni zajęty przez siedlisko	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania udziału powierzchni siedliska na poziomie minimum 50 % (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadowolającego U1).	
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania minimum 1 gatunku charakterystycznego, z udziałem ≤ 20% (stan zły – U2).	

		Gatunki dominujące	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania braku wyraźnych dominatów (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadowolającego U1).	<p>stosunków wodnych wywołane melioracjami odwadniającymi. Ich przesuszenie doprowadziło do wzrostu żyzności, a tym samym do osiedlania się gatunków drzew i krzewów, których silny rozwój wpłynął na utratę określonych cech torfowisk zasadowych, przede wszystkim na zanikanie gatunków typowych. Zmieniła się również fizjonomia płatów mechowisk, które utraciły otwarty charakter. Dużym zagrożeniem dla siedliska 7230 w obecnym stanie zachowania jest sąsiedztwo stawów rybnych oraz jednego z głównych rowów odwadniających obszar (rowu A), który łączy dwa brzegi obszaru. Infrastruktura ta, a także sieć niewielkich rowów szczegółowych w istotny sposób zmieniają warunki wilgotnościowe w płatach siedliska 7230. Kwerenda dostępnej literatury oraz obserwacje przeprowadzone w terenie wskazują, że w przypadku podjęcia działań z zakresu ochrony czynnej istnieje prawdopodobieństwo odtworzenia przynajmniej części płatów siedliska 7230. Dotychczasowe doświadczenia wykazały możliwość przywrócenia procesów torfotwórczych po usunięciu powierzchniowej, zmurszałej warstwy torfu. Aby procesy te mogły zachodzić na nowo niezbędne jest jednak zapewnienie stabilnie wysokiego poziomu wód gruntowych. Wszystkie zinwentaryzowane płaty mechowisk przedstawiały zły (U2) stan ochrony a ich fizjonomia zasadniczo odbiegała od typowo wykształconego siedliska 7230, przez co łączna ocena ich stanu ochrony w obszarze Natura 2000 również była zła (U2). Mając powyższe na uwadze, definiując cele działań ochronnych przyjęto wartość powierzchni siedliska wskazaną w SDF oraz ustalono konieczność uzupełnienia wiedzy w omawianym zakresie. Cele działań ochronnych wydają się być możliwe do osiągnięcia. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn.: „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych, Część VIII, Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, siedliska przyrodnicze 2330, 6120*, 6410, 6510, 91D0*, 7140, 7230” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczyńska, dr J. Świączkowska, prof. dr hab. C. Hołdyński (2018 r.) z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokalne, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).</p>
		Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania pokrycie mchów na poziomie minimum 20%, w tym mchy brunatne zajmują powierzchnie minimum 20% całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki mchów (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadowolającego U1).	
		Obce gatunki inwazyjne	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do udziału obcych gatunków inwazyjnych – udział gatunków na poziomie maksimum 5% powierzchni (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadowolającego U1).	
		Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do udziału ekspansywnych roślin zielnych na poziomie maksimum 5%	

			powierzchni (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadawalającego U1).
		Zakres pH	Utrzymanie pH na poziomie minimum 6 (stan niezadawalający – U1).
		Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do udziału ekspansji drzew i krzewów na poziomie $\leq$ 15% (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadawalającego U1).
		Stopień uwodnienia	Utrzymanie stopnia uwodnienia na poziomie maksymalnie 10 cm powyżej lub maksymalnie 20 cm poniżej powierzchni torfowiska (stan niezadawalający – U1).
		Pozyskanie torfu	Utrzymanie śladów pozyskania w przeszłości, obecnie brak pozyskania (stan niezadawalający – U1).
		Melioracje odwadniające	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania sieci rowów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury w niewielkim stopniu oddziałującą na torfowisko (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły

			do stanu niezadawalającego U1).	
7	91D0 Bory i lasy bagiennie (<i>Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzożowo-sosnowe bagiennie lasy borealne	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie 66 ha powierzchni siedliska (stan właściwy – FV).	Siedlisko borów i lasów bagiennych w obszarze reprezentowane jest wyłącznie przez zbiorowisko sosnowego boru bagiennego (<i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i>) i skupia się w dwóch rejonach – na północ od szosy łączącej Górę Kalwarię z Mińskiem Mazowieckim oraz na północny-zachód od miejscowości Pogorzel. Występuje w mozaice z suchymi borami sosnowymi zlokalizowanymi na wyniesieniach wydmy, a w niektórych fragmentach graniczy także ze zdegradowanymi płatami drzewostanów nawiązujących do olsów i łęgów. Stan zachowania wszystkich monitorowanych płatów siedliska 91D0 został oceniony jako zły (U2). Obniżenie oceny ogólnej spowodowane było zaburzeniem specyficznej struktury i funkcji, głównie bardzo silnym przesuszeniem podłoża. Do najczęstszych i zarazem najistotniejszych zagrożeń dla przedmiotowego siedliska zalicza się ekspansję rodzimego gatunku związanego z suchszymi postaciami borów – borówki czarnej <i>Vaccinium myrtillus</i> . Bardzo liczna reprezentacja tego taksonu w sosnowym borze bagiennym świadczy o jego istotnym przesuszeniu i utracie części cech typowych dla właściwie zachowanej fitocenozy, może także negatywnie wpływać na populacje preferowanych taksonów – np. <i>Ledum palustre</i> i <i>Vaccinium uliginosum</i> . Odnotowywano także obecność gatunków inwazyjnych w runie i wśród krzewów – <i>Bidens frondosa</i> , <i>Impatiens parviflora</i> i <i>Padus serotina</i> . Przy utrzymaniu obecnego stanu uwodnienia lub jego poprawie (podwyższenie poziomu wód w płatach monitorowanego siedliska i w jego otoczeniu) istnieje małe prawdopodobieństwo, że wymienione gatunki będą stanowiły poważne zagrożenie dla rodzimej flory. Na obniżenie ogólnej oceny stanu ochrony siedliska wpływ miały również niewielkie zasoby martwego drewna wielkoformatowego – czynnika mającego kluczowe znaczenie dla zachowania różnorodności gatunkowej wśród różnych grup organizmów. Użytkowanie drzewostanu budującego badane siedlisko przez prywatnych właścicieli łączy się z intensywnym jego użytkowaniem, poprzez prowadzenie gospodarki leśnej (m.in. usuwanie martwego drewna). Istnieje duże prawdopodobieństwo, że po osiągnięciu wieku rębności przez poszczególne gatunki budujące drzewostan, będą one eksploatowane (wycinane), a struktura siedliska ulegnie dalszym zmianom. Badane siedlisko w obszarze Natura 2000 jest silnie zaburzone, a zdecydowana większość fragmentów – na skutek wielkopowierzchniowych zmian układu hydrologicznego - wykazuje tendencję do transformacji w kierunku świeżych borów sosnowych i cechuje się znaczną dynamiką. W 2018 r. i 2020 r. w zasięgu obszaru Ostoi Bagno Całowanie PLH14001 stwierdzono kilka stanowisk siedliska przyrodniczego 91D0. Bory i lasy bagiennie na tym terenie reprezentowane były wyłącznie przez zbiorowisko sosnowego boru bagiennego (<i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i>) i skupiały się w
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania gatunków charakterystycznych (obecne < 30% listy gatunków charakterystycznych - stan zły – U2).	
		Gatunki dominujące	Utrzymanie stanu zachowania w niepogorszonym stanie, w jednej lub więcej warstw dominuje gatunek inny niż zwykle w naturalnym zbiorowisku roślinnym (stan zły U2).	
		Inwazyjne gatunki obce w runie	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do braku występowania inwazyjnych gatunków obcych w runie (stopniowa poprawa niezadawalającego stanu zachowania – U1 zły do stanu właściwego – FV).	
		Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania ekspansywnych roślin zielnych w niewielkim udziale, występuje 1 gatunek nie bardzo silnie	

		ekspansywny (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadawalającego U1).	<p>dwóch rejonach: na północny-wschód od szosy łączącej Górę Kalwarię z Mińskiem Mazowieckim oraz wzdłuż południowo-wschodniej granicy obszaru, niedaleko miejscowości Pogorzelski i Podbiel. Siedlisko to występowało w mozaice przestrzennej z suchymi borami sosnowymi zlokalizowanymi na wyniesieniach wydmy, a w niektórych fragmentach także ze zdegradowanymi płatami drzewostanów nawiązujących do olsów i łąg. Łączną powierzchnię borów bagiennych w obszarze oszacowano na 66,10 ha. Wielkość zinwentaryzowanych płatów była zróżnicowana i wahała się od 1,88 ha do 33,52 ha. Spośród stanowisk siedliska 91D0 żadne nie przedstawiało właściwego stanu ochrony (FV). Stan ich zachowania określono jako zły (U2). Łączna ocena stanu ochrony borów i lasów bagiennych (kod 91D0) w obszarze Natura 2000, na podstawie wypadkowej ocen cząstkowych ze wszystkich zinwentaryzowanych stanowisk jest zła (U2). Na obniżenie oceny miały wpływ przede wszystkim wartości wskaźników kardynalnych (gatunki charakterystyczne, uwodnienie siedliska, występowanie mchów torfowców), a także indeksów opisujących gatunki dominujące oraz udział rodzimych gatunków ekspansywnych roślin zielnych. Cele działań ochronnych wydają się być możliwe do osiągnięcia. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn.: „Raport z realizacji działań wynikających z planu zadań ochronnych dla obszaru Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, polegających na monitoringu przedmiotów ochrony” – P. Pawlikowski, J. Kucharzyk, A. Satory-Wąsik (2016 r.), „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych, Część VIII, Ostoja Bagno Całowanie PLH140001, siedliska przyrodnicze 2330, 6120*, 6410, 6510, 91D0*, 7140, 7230” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczynska, dr J. Święczkowska, prof. dr hab. C. Hołdyński (2018 r.), „Wykonanie ekspertyz przyrodniczych w ramach projektu „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” w 2020 r. – PGL LP Część IV_Ekspertyza botanika-fitosocjologa obejmująca inwentaryzację następujących przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001 – 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi, 91D0 Bory i lasy bagienne i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne” - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, dr J. Ruszczynska, dr J. Święczkowska 2020 r.), z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokalne, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).</p>
	Uwodnienie	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do zwiększenia uwodnienia siedliska, dopuszcza się niewielkie przesuszenie – nieco przesuszone (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadawalającego U1).	
	Wiek drzewostanu	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do udziału drzew starszych niż 100 lat na poziomie < 20%, ale > 50% udział drzew starszych niż 50 lat (stopniowa poprawa złego stanu zachowania - U2 zły do stanu niezadawalającego U1).	
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie	Utrzymanie występowania < 1 % udziału gatunków obcych geograficznie w drzewostanie (stan właściwy – FV).	
	Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie	Utrzymanie występowania < 10 % udziału gatunków obcych ekologicznie w drzewostanie (stan właściwy – FV).	
	Naturalne odnowienie drzewostanu	Utrzymanie występowania minimum pojedynczego odnowienia naturalnego	

			(stan niezadowalający – U1).	
		Występowanie mchów torfowców	Utrzymanie minimum niskiego pokrycia mchów torfowców (stan zły – U2).	
		Występowanie charakterystycznych krzewinek	Utrzymanie występowania charakterystycznych krzewinek z obfitością uwzględniającą lokalne uwarunkowania (stan właściwy – FV).	
		Pionowa struktura roślinności	Utrzymanie zmienionej lecz zróżnicowanej pionowej struktury roślinności (stan niezadowalający – U1).	
		Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Utrzymanie braku występowania zniszczeń runa i gleby związane z pozyskaniem drewna (stan właściwy – FV).	
		Inne zniekształcenia	Utrzymanie braku występowania innych zniszczeń (stan właściwy – FV).	
8	1060 czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	Obecność gatunku	Utrzymanie występowania gatunku na minimum 60% powierzchni badawczych (stan niezadowalający – U1).	W latach 2008 i 2009 przeprowadzono monitoring w czasie którego stwierdzono odpowiednio 10 i 12 osobników imaginalnych czerwończyka nieparka. W 2018 r. populacja gatunku oceniona została na znaczącą, zawierającą się w granicach 0-2% populacji krajowej. Wg oceny eksperckiej parametr populacji oceniany jest na poziomie oceny niezadowalającej (U1). Najwięcej danych literaturowych w zakresie stwierdzeń gatunku dotyczyło części środkowo – wschodniej obszaru i przede wszystkim tutaj potwierdzono występowanie motyla. Populacja gatunku tego gatunku pozostaje w ciągłości z pozostałymi i dość licznymi populacjami na obszarze kraju, więc nie ma przesłanek aby uznać ją wybitnie izolowaną, tym bardziej że gatunek ma duży potencjał dyspersyjny. Wyniki inwentaryzacji stanowią przesłankę do pozytywnego zweryfikowania oceny ogólnej populacji <i>Lycaena dispar</i> . Liczba stwierdzonych
		Baza pokarmowa	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk stanowiących m.in. bazę pokarmową gatunku (zachowanie stanowisk szczawiu, np.: szczawiu	

			<p>tępolistnego i lancetowatego), na powierzchni 1700 ha (stan niezadawalający – U1).</p>	<p>osobników jest porównywalną z wynikami poprzedniej inwentaryzacji, co świadczy o stabilnej liczebności populacji, bez wyraźnego wpływu czynników niekorzystnych. Mimo umiarkowanie licznych stwierdzeń dokonanych podczas badań, szacuje się, że populacja gatunku zawiera się w przedziale 1000-10000 osobników. Wskazać jednocześnie należy, iż koncepcja badań monitoringowych nie zakłada oceny populacji i siedliska na poziomie stanowisk lecz w ujęciu regionu biogeograficznego. Z tego względu, dla mierzalności celów odstąpiono od definiowania liczebności osobników na stanowisku. Siedlisko czerwńczyka cechuje się dość dobrą kondycją. Siedlisko stanowiły m.in. łąki użytkowane kośnie, przy czym na części stanowisk zaznaczał się widoczny (ok 30%) proces naturalnej sukcesji i zarastania, w niektórych miejscach dość intensywnie wnikała także nawłóć kanadyjska, miejscami znaczny jest też udział muraw napiaskowych. Niemniej liczne cieki i rowy stwarzają bardzo dobre warunki dla występowania <i>R. hydrolapathum</i> a tym samym do rozwoju czerwńczyka nieparka Z tego względu należy uznać, że roślina żywicielska występuje stosunkowo licznie, jak również sposób użytkowania na większości obszaru jest prawidłowy. Są szanse na dalszą poprawę stanu zachowania siedliska. Dostrzeżone zagrożenia w skali lokalnej mogą być wyeliminowane a kondycja siedliska polepszana co dobrze rokuje ocenie ogólnej populacji w perspektywie 5-10 lat. Ogólna ocena stanu zachowania siedliska gatunku kształtuje się na poziomie U1 (stan niezadawalający). Cele działań ochronnych wydają się być możliwe do osiągnięcia. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyz przyrodniczych pn.: „Inwentaryzacja modraszka telejusa <i>Phengaris teleius</i>, czerwńczyka fioletka <i>Lycaena helle</i> i czerwńczyka nieparka <i>Lycaena dispar</i> na obszarze Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001 w ramach projektu pn. „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” – Ośrodek badań i kontroli środowiska (2018 r.), z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokale, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).</p>
		Rodzaj środowiska	<p>Utrzymanie możliwie stabilnej powierzchni wilgotnych płatów siedlisk łąkowych lub pastwisk w sąsiedztwie rowów melioracyjnych, na powierzchni 1700 ha (stan niezadawalający – U1).</p>	
		Rośliny nektarodajne	<p>Utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk stanowiących m.in. miejsce występowania roślin nektarodajnych (zachowanie stanowisk występowania roślin nektarodajnych, np.: ostrożeń polny, macierzanka tymianek, koniczyna łąkowa, chaber łąkowy, krwawnik pospolity, krwiściąg lekarski, krwawnica pospolita), na powierzchni 1700 ha (stan niezadawalający – U1).</p>	
9	4038 czerwńczyk fioletek <i>Lycaena helle</i>	Liczba obserwowanych osobników	<p>Utrzymanie występowania minimum 1 obserwowanego osobnika w granicy powierzchni badawczych (stan zły – U2).</p>	<p>W 2018 r. populacja gatunku oceniona została na znaczącą, zawierającą się w granicach 0-2% populacji krajowej. Najwięcej danych literaturowych dotyczyło części środkowo – wschodniej obszaru i przede wszystkim tutaj potwierdzono występowanie gatunku. Mimo stosunkowo nielicznych stwierdzeń dokonanych podczas badań, szacuje się, że populacja gatunku zawiera się w przedziale 1000-10000 osobników. Gatunek był najliczniejszy spośród objętych badaniami, a ponadto jego roślina żywicielska także była najliczniej i</p>

		Indeks liczebności	Utrzymanie sumy zliczeń osobników z poszczególnych obserwacji powierzchni monitoringowych w czasie jednego sezonu obserwacyjnego na poziomie minimum < 10 osobników (stan zły – U2).	<p>najpowszechniej występującą spośród roślin żywicielskich gatunków objętych monitoringiem, choć jej dystrybucja na obszarze jest nierównomierna. Dodatkowym czynnikiem ograniczającym występowanie gatunku na niektórych częściach obszaru, zwłaszcza w części północnej, był brak wiatrochronów w postaci nasadzeń wierzb. Niemniej utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania oraz wdrożenie użytkowania na wskazanych działkach wraz z odpowiednimi nasadzeniami dają realną szansę na utrzymanie liczebności gatunku na całym obszarze na poziomie oceny ogólnej U1. Fioletek został stwierdzony m.in. na siedlisku przypominającym łąki kaczęncowe ze związku <i>Calthion</i> na granicy z przepasanym pastwiskiem od strony wschodniej. Na stanowisku panują bardzo zróżnicowane warunki siedliskowe – z jednej strony znacząca baza pokarmowa na obszarach użytkowanych - utrzymywanie na znacznej powierzchni obszaru użytkowania kośnego przekłada się na znaczny udział rośliny żywicielskiej w roślinności. Z drugiej strony na stanowisku tym występuje sporo płatów nieużytkowanych lub intensywnie wypasanych co zmniejsza bazę roślin nektarodajnych. Niewiele jest też wiatrochronów. Siedlisko motyla cechuje się więc dość dobrą kondycją. Roślina żywicielska występuje stosunkowo licznie, jak również sposób użytkowania na większości obszaru jest prawidłowy, są szanse na dalszą poprawę stanu zachowania siedliska. Wydaje się, że populacja tego gatunku pozostaje w ciągłości z pozostałymi populacjami na obszarze kraju, więc nie ma przesłanek aby uznać ją wybitnie izolowaną, aczkolwiek w skali kontynentu populacja ma zasięg rozerwany (HABEL ET AL. 2010). Ogólny stan zachowania siedliska motyla oceniona na poziomie U1 (niezadowolający).</p> <p>Propozycja wyskalowania celów ochrony dla populacji gatunku ma charakter roboczy, a jej weryfikacja wymaga szczegółowych badań lub długotrwałego monitoringu. Wskaźniki dotyczące względnej liczebności powinny służyć przede wszystkim porównaniom międzysezonowym dokonywanym na tych samych stanowiskach. Bardziej istotne od wartości wskaźników odnoszących się do liczebności będą stwierdzone trendy (ale ich uchwycenie będzie możliwe po przeprowadzeniu wielu serii badań monitoringowych). Ustalony zarządzeniem cele wydają się możliwe do zrealizowania. Cele ochrony ustalone dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji pzo oraz ekspertyzy przyrodniczej pn.: „Inwentaryzacja modraszka telejusza <i>Phengaris teleius</i>, czerwończyka fioletka <i>Lycaena helle</i> i czerwończyka nieparka <i>Lycaena dispar</i> na obszarze Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001 w ramach projektu pn. „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” – Ośrodek badań i kontroli środowiska (2018 r.), z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokalne, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).</p>
		Izolacja	Utrzymanie występowania gatunku w odległości maksymalnie 10 km od najbliższego zasiedlonego stanowiska (stan niezadowolający – U1).	
		Powierzchnia	Utrzymanie występowania istniejących i potencjalnych płatów siedliska gatunku, o powierzchni 250 ha (stan właściwy – FV).	
		Baza pokarmowa	Utrzymanie zagęszczenia roślin żywicielskich (rdost wężownik) w całej powierzchni otwartego płatu siedliska gatunku na poziomie minimum 10 % (stan niezadowolający – U1).	
		Wiatrochrony	Utrzymanie występowania pojedynczych drzew i krzewów (stan niezadowolający – U1).	
		Zarastanie ekspansywnymi bylinami	Utrzymanie pokrycia płatu siedliska ekspansywnymi bylinami na poziomie nieprzekraczającym 25 %, (stan właściwy – FV).	

		Zarastanie krzewami lub podrostem drzew	Utrzymanie pokrycia płatu siedliska gatunku drzewami lub krzewami na poziomie nieprzekraczającym 25 %, (stan właściwy – FV).	
10	6177 modraszek telejus <i>Phengaris (Maculinea) teleius</i>	Liczba obserwowanych osobników	Utrzymanie występowania minimum 1 obserwowanego osobnika w granicy powierzchni badawczych (stan zły – U2).	W 2018 r. populacja gatunku oceniona została na znaczącą, zawierającą się w granicach 0-2% populacji krajowej. Mimo stosunkowo nielicznych stwierdzeń dokonanych podczas badań, szacuje się, że populacja gatunku zawiera się w przedziale 1000-10000 osobników. Najwięcej danych literaturowych dotyczyło części środkowo – wschodniej obszaru i przede wszystkim tutaj potwierdzono występowanie gatunku. Występowania <i>Maculinea telejus</i> nie udało się potwierdzić w części południowej obszaru, pomimo że stwierdzono tam dogodne warunki siedliskowe dla tego gatunku. Pojedynczy brak stwierdzeń gatunku na zajętych dotychczas stanowiskach wpisuje się w obserwowane wcześniej fluktuacje liczebności tego gatunku (SIELEZNIEW 2010) na Bagnie Całowanie. Gatunek był stwierdzany m.in. na siedlisku zbliżonym fitosocjologicznie do wilgotnych łąk kaczeńcowych ze związku <i>Calthion</i> oraz łąk kośnych ze związku <i>Arrhenaterion</i> . W siedlisku stwierdzano także, wzdłuż cieków wodnych, zakrzaczenia zbliżone do łągów wierzbowych i olszowych. Ogólnie rzecz ujmując siedlisko cechuje się zatem dość dobrą kondycją. Roślina żywicielska występuje stosunkowo licznie, podobnie jak gatunki mrówek żywicielskich, również sposób użytkowania na większości obszaru jest prawidłowy. Przy utrzymaniu odpowiedniego użytkowania gruntów istnieją szanse na dalszą poprawę stanu zachowania siedliska. Populacja tego gatunku pozostaje nieco na uboczu głównego obszaru występowania gatunku zarówno w kraju jak i w skali kontynentu, aczkolwiek nie jest w pełni izolowana. Z uwagi na zwarty charakter całego obszaru i bliskość wszystkich potencjalnych siedlisk – odległość między nimi nie przekracza 10 km. Stanowiska w obszarze dość licznie występują w środkowo-wschodniej części obszaru. Także populacja rośliny żywicielskiej i populacja żywicielskich gatunków mrówek wydaje się być na odpowiednim poziomie, choć w przypadku rośliny żywicielskiej rozmieszczenie jej jest dość mozaikowe. Na niektórych płatach, mimo użytkowania jest jej niewiele a na niektórych, mimo zarzucenia użytkowania występuje nadal. Ogólna ocena stanu zachowania siedliska niezadawalająca (U1). Ogólna ocena populacji jest więc stosunkowo dobra i wydaje się, że nawet utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania na niezmiennym poziomie pozwoli zachować populację gatunku na obecnym poziomie. Ogólny stan zachowania gatunku w obszarze oceniono jako niezadawalający (U1). Ustalone zarządzeniem cele wydają się możliwe do zrealizowania. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony, na podstawie danych dokumentacji
		Indeks liczebności	Utrzymanie sumy zliczeń osobników z poszczególnych obserwacji powierzchni monitoringowych w czasie jednego sezonu obserwacyjnego na poziomie < 10 osobników (stan zły – U2).	
		Izolacja	Utrzymanie występowania gatunku w odległości maksimum 10 km od najbliższego zasiedlonego stanowiska (stan niezadawalający – U1).	
		Powierzchnia zasiedlana przez gatunek	Utrzymanie występowania istniejących i potencjalnych płatów siedliska gatunku, o powierzchni 260 ha (stan niezadawalający – U1).	
		Dostępność roślin żywicielskich	Utrzymanie zagęszczenia roślin żywicielskich (krwiściągę lekarskiego) w całej powierzchni otwartego płatu siedliska	

			gatunku na poziomie minimum 5 % (stan niezadowalający – U1).	pzo oraz ekspertyzy przyrodniczej pn.: „Inwentaryzacja modraszka telejusa <i>Phengaris teleius</i> , czerwończyka fioletka <i>Lycaena helle</i> i czerwończyka nieparka <i>Lycaena dispar</i> na obszarze Natura 2000 Ostoja Bagno Całowanie PLH140001 w ramach projektu pn. „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” – Ośrodek badań i kontroli środowiska (2018 r.) z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOŚ. Jednocześnie z uwagi na charakterystykę przedmiotu ochrony oraz uwarunkowania lokale, wydaje się, że nie jest możliwa poprawa ogólnego stanu zachowania do poziomu właściwego (FV).
	Dostępność mrówek gospodarzy		Utrzymanie powierzchni penetrowanej przez mrówki (wścieklice), na poziomie minimum 20 %, (stan niezadowalający – U1).	
	Zarastanie ekspansywnymi bylinami		Utrzymanie pokrycia płatu siedliska ekspansywnymi bylinami na poziomie nieprzekraczającym 25 %, (stan właściwy – FV).	
	Zarastanie drzewami/krzewami		Utrzymanie pokrycia płatu siedliska gatunku drzewami lub krzewami na poziomie nieprzekraczającym 25 %, (stan właściwy – FV).	

Powyższe cele, po ich przyjęciu, powinny być brane pod uwagę przez podmioty sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000 oraz w trakcie prowadzenia ocen wpływu programów i przedsięwzięć na obszar Natura 2000. Nadmienić również należy, że w najbliższym czasie (2024 - 2025 r.) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie planuje aktualizację zarządzenia, obejmującą m.in. weryfikację zdefiniowanych zagrożeń i działań ochronnych. Mając jednak na względzie zobowiązania Polski względem zarzutów Komisji Europejskiej dotyczących braku precyzji w określonych celach ochrony, na tę chwilę odstępuje się od dalszych zmian dokumentu planistycznego.

Zgodnie z art. 28 ust. 3 i 4 ustawy o ochronie przyrody, sporządzający projekt planu zadań ochronnych winien umożliwić zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu, a także zapewnić możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu, na zasadach i w trybie określonym w art. 3 ust. 1 pkt 11 oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094, z późn. zm. - zwanej dalej „ustawą ooś”). Ponadto, w myśl art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy ooś, projekt planu zadań ochronnych zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach.

Zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. poz. 190 - zwanej dalej „ustawą o wojewodzie”), projekt planu zadań ochronnych wymaga uzgodnienia z właściwym terytorialnie wojewodą.

W ramach procedury opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, zgodnie z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186, z późn. zm.) oraz ww. przepisów prawa, w dniu 5 czerwca 2023 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i tablicach ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie oraz jednostek samorządu terytorialnego na terenie których położony jest obszar Natura 2000, zamieszczono obwieszczenie o zamiarze przystąpienia, przystąpieniu i wyłożeniu projektu zarządzenia zmieniającego planu zadań ochronny do publicznego wglądu. Tego samego dnia obwieszczenie opublikowano także w prasie o zasięgu krajowym (Nasz Dziennik 5 czerwca 2023 r., Nr 128 (7696)). Tym samym, zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk gatunku, dla którego ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, umożliwiono zapoznanie się z dokumentem oraz złożenie uwag i wniosków do projektu planu zadań ochronnych przez okres 21 dni. W przewidzianym na składanie uwag i wniosków terminie, nie zgłoszono uwag.

Na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy o wojewodzie, Wojewoda Mazowiecki pismem znak: WNP-IV.0521.1.25.2023 z dnia 13 grudnia 2023 r. uzgodnił projekt zarządzenia, wnosząc jednocześnie o uwzględnienie uwagi legislacyjnej polegającej na wyboldowaniu jednostki redakcyjnej paragrafu pierwszego (§ 1.). Uwagę uwzględniono.

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

1. Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem wprowadzenia zarządzenia jest wypełnienie delegacji ustawowej zawartej w art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, z późn. zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie przyrody”.

2. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny.

Projekt planu zadań ochronnych będzie oddziaływał:

- 1) na Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie;
- 2) na właścicieli terenu, na którym znajduje się obszar Natura 2000;
- 3) jako powszechnie obowiązujący akt prawa miejscowego na wszystkie podmioty, które znajdują się lub znajdują w zasięgu terytorialnym objętym jego regulacją;
- 4) na jednostki organizacyjne, których zasięg działania obejmuje teren obszaru Natura 2000.

3. Konsultacje.

Projekt zarządzenia jako akt prawa miejscowego podlega:

- 1) na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. poz. 190) uzgodnieniu z Wojewodą Mazowieckim;
- 2) na podstawie art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody, procedurze udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094, z późn. zm.), postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

4. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie przedmiotowego zarządzenia nie pociągnie za sobą skutków finansowych dla budżetu państwa.

5. Wpływ regulacji na rynek pracy.

Zapisy zawarte w projekcie zarządzenia będą miały umiarkowany wpływ na lokalny i regionalny rynek pracy. Konieczność realizacji zadań przyczyni się do zwiększenia zapotrzebowania na usługi z działów: „Badania naukowe i działalność rozwojowa” Polskiej Klasyfikacji Działalności, wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. Nr 251, poz. 1885, z późn. zm.).

6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny.

Projektowana regulacja nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

8. Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Regulacja przedmiotowego zarządzenia objęta jest prawem UE. Zarządzenie swym zakresem obejmuje teren objęty ochroną w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 na podstawie dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U.U.E.L.1992.206.7), jako specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Bagno Całowanie PLH140001. Projekt zarządzenia jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.